

Важко не визнати деяку однобокність у підходах і реалізації на практиці принципу єдності теоретичної й практичної підготовки, яка зводиться, як правило, до боротьби з недооцінкою практичної підготовки у формуванні особистості майбутнього вчителя.

Педагогічна практика має кілька форм: проведення уроків у початкових класах, проведення саме уроків музики, виконавська практика, організація позакласної роботи. Але в якій би формі не проходила педагогічна практика, вона є базою активного застосування набутих знань, вироблення необхідних навичок і вмінь у царині музично-естетичного виховання. Нерідко в процесі педагогічної практики окремі студенти механічно засвоюють і сліпо виконують поради й рекомендації вчителів і методистів, застосовують їх у відриві від психолого-педагогічної теорії, копіюють дії вчителя без достатнього усвідомлення того, чому саме треба робити так, а не інакше [1, с. 124].

Сьогодні підготовка майбутнього вчителя музики на педагогічному факультеті виглядає як сукупність окремих ізольованих одна від одної ланок, а не як система. Ця ізольованість різних сторін підготовки вчителя музики виявляється і в його практичній діяльності.

Часто студенти не в змозі реалізувати вузькоспеціальні знання і навички через слабе володіння методами передачі цих знань учням. Вони показують окремі елементи своєї підготовки, але ці розрізнені частини не зливаються в єдиний цілісний урок музичного мистецтва.

Визначаючи шляхи вдосконалення підготовки майбутнього вчителя, потрібно, на наш погляд, виходити із потреб шкільної практики. Орієнтація на потреби шкільного викладання виявляє не тільки недоліки, але й резерви вдосконалення навчання. Для цього необхідно:

- знайти оптимальний зміст навчання на педагогічних факультетах з урахуванням не тільки сьогодення початкової школи, а й її перспективи;
- привести навчальні програми з музичної підготовки у відповідність до специфіки роботи учителя початкових класів;
- здійснювати випереджуючу підготовку з орієнтацією на майбутню школу, з урахуванням тенденцій її розвитку;
- розвивати художньо-творчі здібності майбутніх учителів, допомагати розкрити і реалізувати свій творчий потенціал у різних видах самостійної педагогічної діяльності й на цій основі пробудити потребу у власному педагогічному становленні, оволодінні педагогічною культурою [4, с. 33].

Багатоплановість і недостатня скоординованість фахових навчальних дисциплін; традиційний набір предметів і методик їх викладання, запозичених із спеціальних музичних закладів, які не враховують специфіки музичного виховання студентів педагогічних факультетів; відсутність відповідних навчальних програм, посібників, підручників; націленість значної частини студентів на виконавську діяльність і відсутність у багатьох з них інтересу до вчительської професії; слабкі зв'язки між різними предметами фахової підготовки; відсутність науково-обґрунтованої системи ключових знань, які забезпечують цілісність процесу навчання студентів; неузгодженість між дисциплінами виконавського циклу і музично-теоретичними дисциплінами; недостатня увага до питань формування музично-аналітичних умінь студентів як важливої професійної якості вчителя музики; орієнтація навчання у виконавських класах на вивчення конкретних творів, а не системне забезпечення необхідними музично-виконавськими знаннями, вміннями і навичками; недостатність уваги до розвитку художньо-творчих здібностей; паралельне розгортання програм музичних дисциплін і педагогічного циклу – усе це ті проблеми, розв'язання яких дозволить підвищити ефективність професійної підготовки вчителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдулліна О. А. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования* / О. А. Абдулліна. – М. : Просвещение, 1984. – 208 с.
2. Зверев И. Д. *Межпредметные связи в современной школе* / И. Д. Зверев, В. Н. Максимов. – М. : Просвещение, 1986. – 223 с.
3. Щолокова О. П. *Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя* / О. П. Щолокова. – К. : ІЗМН, 1996. – 170 с.
4. Юдина Е. *Учитель начальных классов и музыкальное воспитание* / Е. Юдина // *Музыка в школе*. – 1989. – №3. – С. 30–35.

УДК 78:378[371.734]

Бірюкова Л. А.

канд. пед. наук, доцент

Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В УМОВАХ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розкривається проблема розвитку творчої індивідуальності вчителя музики, пропонуються підходи підвищення результативності навчання в системі музично-педагогічної освіти. Аналізуються шляхи формування творчої індивідуальності студентів, наголошується на необхідності більш глибокого осмислення феномену творчості у педагогічній діяльності вчителя музики.

Ключові слова: творчість, творча індивідуальність, вчитель музики, музично-педагогічна освіта.

Бирюкова Л. А. Развитие творческой индивидуальности учителя музыки в условиях музыкально-педагогического образования. В статье раскрывается проблема развития творческой индивидуальности учителя музыки, предлагаются подходы повышения результативности обучения в системе музыкально-педагогического образования. Анализируются пути формирования творческой индивидуальности студентов, рассматривается необходимость более глубокого осмысления феномена творчества в педагогической деятельности учителя музыки.

Ключевые слова: творчество, творческая индивидуальность, учитель музыки, музыкально-педагогическое образование.

Birucova L. A. Development of creative individuality of the teacher of music in a musical and pedagogical education. The article deals with the problem of development of creative individuality music teacher, suggests approaches improve the efficiency of learning in the musical and pedagogical education. The ways of formation of creative abilities of students, addresses the need for a deeper understanding of the phenomenon of creativity in the educational work of the teacher of music.

Key words: creativity, creative individuality, music teacher, musical pedagogicheskoe education.

У світлі ідей гуманізації та гуманітаризації освіти твердження про розвиток творчої індивідуальності майбутнього вчителя стало аксіомою. Результативність цього процесу можлива лише за умови творчої професійної діяльності, високого рівня готовності до навчання, що активізує проблему дослідження, припускає можливість пошуку нових шляхів, підходів та умов розвитку творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики.

Звернення до наукових джерел засвідчує, що питання вдосконалення майстерності вчителя знайшли своє відображення в історії педагогічної думки (П. Блонський, А. Макаренко, В. Сухомлинський). Значний інтерес представляє проблема вияву творчої індивідуальності педагога, що її розробляли А. Макаренко, В. Сухомлинський, В. Пономарьов, В. Кан-Калик, Н. Нікандров, В. Сластьонін, В. Моляко та ін. Усі вони однакові в тому, що розв'язання цієї проблеми – одне з головних завдань професійної підготовки майбутніх кадрів, адже, розвиваючи творчу індивідуальність студента, ми формуємо потребу в самоосвіті – якості особистості, що спрямовує до оволодіння майстерністю у педагогічній професії.

Розкриваючи сутність проблеми, вважаємо необхідним дати узагальнене наукове розуміння понять “творчість” та “індивідуальність”.

У науковій літературі “творчість” тлумачиться як “діяльність, що породжує щось нове на основі реалізації навчального досвіду, формування нових комбінацій знань і умінь” [6, с. 640].

У психології творчість визначається як діяльність, що породжує нові матеріальні та духовні цінності; створення чогось нового на основі перетворення відомого; нового результату або оригінальних шляхів і методів його отримання [6, с. 172]. М. Поташнік оцінює творчість як наукове відкриття, виявлення раніше не пізнаних закономірностей навчання і виховання, як дослідницьку та експериментальну розробку високоефективних методик, що дозволяють виконувати завдання сучасної школи [5, с. 75].

Індивідуальність, на думку В. Смирнової, – це своєрідність людини як індивіда і особистості, яка виявляється у рисах характеру, емоційній і вольовій сферах, інтересах, потребах, здібностях [8, с. 63]. Досліджуючи характерні риси творчої індивідуальності, В. Андреев виділяє уяву, завзятість, О. Лук виокремлює імпульсивність, незалежність суджень, готовність до ризику, почуття гумору, сміливість уявлення та мислення, Н. Кинчук визначає інтелектуальну активність, творчий потенціал, О. Матюшкін указує на пізнавальну мотивацію, творчу активність, оригінальність рішення [4, с. 132]. Це дає підстави визначити індивідуальність як неповторну своєрідність людини із сукупністю тільки їй властивих особливостей.

Провівши аналіз наукової літератури, зазначимо, що під творчою індивідуальністю особистості розуміється сформованість творчих здібностей, наявність творчого потенціалу, потреба у творчій праці з метою саморегуляції й самоствердження; диференціація творчої діяльності та її конкретна визначеність; певний рівень творчих досягнень людини; особистий стиль творчої діяльності; наявність певної ієрархії мотивів, серед яких мотив творчого самоствердження відіграє смислоутворюючу роль [3, с. 10].

Важливість розвитку творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики безперечна. Розв'язання цієї проблеми у практичному плані буде успішним, якщо забезпечити систему музично-педагогічної підготовки додатковими заходами засвоєння навчального матеріалу, що повинно позитивно позначитися на навчальній діяльності студентів, створити передумови для формування умінь творчого переосмислення музичного матеріалу у зв'язку з потребами, цілями та особистісними мотивами.

Звідси, *мета* статті полягає у дослідженні процедури становлення творчої індивідуальності вчителя музики як показника готовності до практичної діяльності. Досягнення цієї мети можливе завдяки:

- виокремленню умінь творчого опрацювання музичного матеріалу;
- визначенню методів підвищення рівня творчої індивідуальності особистості.

Необхідність удосконалення професійно-творчих якостей учителя музики пояснюється зміною вимог до сучасного педагога, який повинен керувати творчим процесом діяльності учнів. На думку Є. Лузика, Д. Чернілевського, А. Шаповалова, психолого-педагогічна структура творчої навчальної діяльності включає такі закономірності творчого процесу, як бажання, жива зацікавленість, ентузіазм, потяг до формулювання

проблеми, психологічна готовність до її вирішення, наявність знань, умінь і навичок, зосередження зусиль до розв'язання проблеми [1, с. 81].

У професії вчителя музики вихідною умовою є музично-педагогічна діяльність, структура якої визначається специфікою музичної освіти, підкоряючись при цьому законам теорії діяльності. Особливістю ж музично-педагогічної діяльності є те, що педагогічні завдання вирішуються засобами музики, а художньо-творчі параметри стають головним складником діяльності вчителя музики. Робота над музичним матеріалом є процесом творчим, що вимагає від вчителя музики народження власної, особистісно-значущої думки, творчого самовираження, яке виступає джерелом переконливості результату взаємодії з художнім твором, його емоційної вразливості та змістовності.

Аналіз змісту та організації диригентсько-хорової підготовки студентів до майбутньої діяльності дає можливість констатувати, що формуванню творчої індивідуальності особистості заважає вузькопредметний технологічний підхід щодо вивчення фахових дисциплін. На наш погляд, недослідженими є питання конкретизації підходів і засобів становлення творчої індивідуальності в умовах індивідуалізації навчання. Зусилля викладачів найчастіше спрямовані на вирішення суто навчальних завдань, зокрема, озброєння теоретичними та практичними знаннями майбутньої діяльності замість того, щоб слугувати засобом інтелектуального та музично-творчого розвитку студентів. Звідси, абсолютно правомірним виступає питання залежності успіху майбутньої діяльності від успішності у ВНЗ. Оскільки професійне навчання здатне забезпечити розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя музики, О. Ростовський подає оцінку різного ставлення студентів до науки, як талановитих, так і ординарних, характеризує їх здатність до навчальних і практичних дій [7; 8]. Все це можливе завдяки вирішенню низки таких суперечностей: а) між потребами школи та усталеною системою музично-педагогічної підготовки; б) між розвитком музично-творчих здібностей студентів та їх використанням у практичній діяльності. Недостатнє вивчення педагогічних умов, методів і засобів їх взаємопроникнення, а також розмежованість у навчальному процесі вказали на необхідність удосконалення процесу становлення творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики, здатного до самостійного творчого пошуку та самореалізації у процесі музичного навчання.

Так, діагностика сформованості творчої особистості вчителя музики проводилась у рамках індивідуального предмета диригентського циклу “хорове диригування”. Саме хорове диригування є тією формою навчання, яка відповідно до дидактичних цілей розкриває специфічні особливості творчого опрацювання музичного матеріалу за такими факторами, як: а) ступінь складності навчального матеріалу; б) рівень навченості; в) рівень сформованості творчих умінь; г) особливості викладу навчального матеріалу (обсяг інформації, співвідношення нової та фактично нової інформації, наявність додаткової літератури з проблеми). У ході перевірки підтвердилося формальне ставлення більшості студентів до навчально-методичного матеріалу, відсутність умінь його творчого опрацювання, що призвело до певних ускладнень у ході такої форми навчальної діяльності на уроці музики, як вокально-хорова робота.

Аналізуючи думки студентів-практикантів, ми дійшли висновку, що більшість з них не почувають себе комфортно у процесі навчання, значними труднощами вони визначають:

- а) миттєвий аналіз хорового звучання і пошук адекватного усунення недоліків (відповідне варіювання диригентського жесту);
- б) створення інтерпретації твору (переклад твору для виконання з урахуванням технічних можливостей хору).

Звідси, в основу розвитку творчої індивідуальності вчителя музики було покладено індивідуально-творчий підхід, який дозволяє максимально розкрити творчі здібності студентів на основі єдності трьох характеристик творчості: інтелектуальних здібностей, мотиваційної наполегливості та креативності з якісними відмінностями відповідно до традиційних програм навчання. Згідно з концепцією С. Максименка, оснований на теорії генетичної психології, процесом виникнення і розвитку творчих здібностей можна керувати тільки при створенні оптимального поєднання різних засобів впливу на розвиток особистості. Спробу розглядати розвиток творчої індивідуальності через стратегію прискорення через збільшення обсягу навчального матеріалу, яка на сьогодні існує в системі музично-педагогічного навчання, ми вважаємо недостатньо ефективною. Пошук шляхів розвитку творчої індивідуальності вказав нам на необхідність упровадження якісних змін у навчальний процес диригентсько-хорової підготовки студентів. До цих змін ми відносимо: а) індивідуальний підхід; б) стратегію “аналітичного мислення”; в) стратегію “дослідницького навчання”; г) стратегію “проблематизації”. Означений підхід має місце у навчальному процесі хорового диригування та роботі курсового хору, на яких закладаються, реалізуються і перевіряються творчі здібності, будується навчальна модель, як треба слухати, розуміти та переосмислювати музичний матеріал.

Провідною умовою становлення творчої індивідуальності вчителя музики виступає зорієнтованість студентів до самостійної пошукової діяльності, що сприяє реалізації професійних знань. Педагогічний досвід свідчить, що причиною недостатніх знань, фонду умінь і навичок підготовки студентів, засобів обробки інформації та їх раціонального використання є недостатня сформованість самостійно організованої творчо-пошукової діяльності, спрямованої на уміння аналізувати, пояснювати, творчо переосмислювати навчально-методичний матеріал у процесі навчання. Аналітичне вивчення питання значущості самостійної роботи як технологічного підходу вказує на різні тлумачення цього поняття дослідниками вищої школи, що розглядають її як „засіб організації та виконання визначеної пізнавальної діяльності, контроль і керівництво якої пов'язані з певними труднощами”, такими як „пошук і відкриття засобу, коли б учителі менше навчали, а учні більше б

навчалися”, як „власну діяльність з появою внутрішньої потреби у знаннях, пізнавальних інтересах, захопленості” [9, с. 74]. Використання принципів неперервності (перетворення професійного навчання в дієвий механізм гармонійного розвитку особистості майбутнього керівника хору), систематичності (єдність самопідготовки і чітко продуманої системи завдань), самоконтролю (оцінка продуктивної власної діяльності), самоаналізу (вид зворотного зв'язку для перевірки якості домашнього завдання) і поступовості (перехід від простих і нескладних за змістом завдань до більш складних і тривалих), долаючи масово-репродуктивний характер, дозволило нам реалізувати педагогічні знахідки у технологію навчального процесу хорового диригування та курсового хору.

Універсальним методом становлення творчої індивідуальності вчителя музики виступає метод моделювання художньо-творчого процесу. Цей метод спрямований на підвищення активного засвоєння музичного матеріалу на відміну від існуючих мовно-інформативних методів, які, на жаль, ще мають місце в системі музично-педагогічного навчання. Сутність цього методу полягає в перевірці студентом набутих знань, глибокому усвідомленні ним музичного матеріалу, якщо він виступає у ролі творця-композитора, творця-художника. Метод моделювання художньо-творчого процесу потребує самостійності засвоєння музичного матеріалу при використанні власного музичного досвіду, інтуїції, уяви, фантазії, забезпечує ”нове прочитання” нотного тексту завдяки здатності співпереживати, порівнювати, вибирати, складати.

Так, в умовах індивідуального заняття спрямованість навчання на творче опрацювання навчального матеріалу спрямувало нас до *герменевтики* (сфери філософії, що досліджує першоджерела). За основу було взято послідовність зазначених герменевтикою п'яти підходів-етапів, що спрямовують на творче осмислення знакової системи хорового тексту для утворення авторської та власної інтерпретації тексту (гносеологічний підхід), до яких належать:

Перший рівень. Розкриття та осягнення образно-сміслового змісту тексту хорового твору.

I етап. Загальний огляд тексту (ознайомлення).

II етап. Вивчення знакової системи хорового твору як засобу вираження смислу (граматична інтерпретація).

III етап. Визначення та осягнення образно-сміслового змісту тексту (єдність граматичної та авторської інтерпретації).

Другий рівень. Історична інтерпретація.

IV етап.

1) Внутрішня історична інтерпретація: визначення жанру та змісту, стилю, ідеї композитора та ін.

2) Зовнішня історична інтерпретація: визначення історичного стилю епохи композитора.

3) Вивчення історичних обставин життя композитора: історичні умови виховання, причина написання твору.

Третій рівень. Утворення виконавської концепції хорового твору на основі врахування мовного використання.

V етап.

1) Аналіз специфічних умов складання твору (прийомів викладення) для виразного та зручного використання.

2) Визначення вокально-хорових і диригентських засобів виразності для яскравого утворення образно-сміслового змісту твору.

Логічна послідовність герменевтичного підходу стала підґрунтям творчого опрацювання музичного матеріалу, визначенням авторської та власної інтерпретації твору в атмосфері “заразливості” праці, узагальненням думки щодо художнього образу з опорою на мелодійні інтонації, ритмічні фігури, гармонію, засоби музичної виразності.

Наступним кроком до розвитку творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики є хорові заняття на курсовому хорі, які відбувалися в умовах самостійної пошуково-творчої діяльності з урахуванням чітко визначеної „вербально-м'язово-зорової мети” (ступінь усвідомлення і запам'ятовування студентами того акустичного ефекту, який досягався протягом попередніх занять). Включення у навчальну програму хорового заняття одноголосної пісні передбачало: а) корекцію звучання, практичну оцінку техніки звукоутворення; б) формування горизонтального ансамблю, тембральне забарвлення; в) відповідність диригентського жесту музичній фразі; г) спілкування з хоровим колективом. В атмосфері занять курсового хору, максимально наближених до реальних умов майбутньої професії на основі принципів самостійної пошукової діяльності, а також чіткому при розподілі обсягу навчальних завдань і завдяки оцінці досягнутого студентами, було визначено конкретні вимоги творчого опрацювання музичного твору, які виражали індивідуально-неповторний стиль особистості студента, пов'язаний з оригінальною та глибокою інтерпретацією творів.

Суттєвим доповненням активізації розвитку творчої індивідуальності студентів у навчальному процесі хорового диригування та курсового хору виступає застосування відображально-репродуктивної форми навчання, пов'язане з усвідомленням, копіюванням і закріпленням творчих умінь, набутих на заняттях хорового диригування та студентського курсового хору. Використання такої форми навчання допомагало студентам перевірити цінність розроблених методичних підходів у різних варіантах творчого “прочитання” музичного матеріалу, підтвердило результативність застосування означених підходів на різних видах музичної діяльності.

Отже, музично-творча діяльність має значні резерви щодо розвитку та реалізації потенціалу творчої індивідуальності майбутнього вчителя музики. Визначення шляхів розвитку творчої індивідуальності дозволяє удосконалити зміст підготовки студентів у системі музично-педагогічного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лузик Є. В. Сучасні інформаційні технології особистісно-орієнтованої освіти / Є. В. Лузик, Д. В. Чернілевський, А. П. Шаповалов. – М. : Знание, 2003. – 163 с.
2. Муртазаєва Е. М. Індивідуально творчий розвиток майбутніх педагогів / Е. М. Муртазаєва // Педагогіка і психологія. – 2004. – №3. – С. 69–77.
3. Падалка Г. М. Актуальні проблеми професійної підготовки вчителя музики. Зб. наук. праць / Г. М. Падалка // Теорія і методика мистецької освіти. – К. : НПУ, 2000. – №1. – С. 9–20.
4. Полат Є. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Є. С. Полат, М. Ю. Бухаркин. – М. : Академия, 2000. – 272 с.
5. Поташник М. М. Педагогическое творчество: Проблемы и опыт / М. М. Поташник. – К. : Радянська школа, 1988. – 192 с.
6. Психология XXI века: Учебник для вузов / Под ред. В. А. Дружинина. – М. : ПЕРСЭ, 2003. – 863 с.
7. Ростовський О. Я. Розвиток творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя музики як дидактична проблема / О. Я. Ростовський // Наукові записки. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин, 2005. – №1. – С. 5–6.
8. Смирнов В. И. Общая педагогика в тезисах, дефинициях, иллюстрациях / В. И. Смирнов. – М., 1999. – 235 с.
9. Стоунс Э. Психопедагогика. Психологическая теория и практика обучения / Э. Стоунс; Под. ред. Н. Ф. Талызиной. – М. : Педагогика, 1984. – 472 с.

УДК 37.016:78

Мудролюбова І. О.
аспірантка НПУ ім. М. П. Драгоманова

ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕРТУ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено питанню використання форми концерту для музичного виховання у дитячих музичних школах. У статті акцентовано увагу на важливості використання різних видів концертів як інструментарію для вирішення дидактичних завдань музичної освіти.

Автор пропонує свій варіант проведення у молодших класах концерту на основі вивченого матеріалу з предмету сольфеджіо, апробований ним на практиці у дитячій музичній школі, і надає методичні рекомендації щодо наповнення програми концерту. Автором наведені приклади практичного використання концерту на уроці з предмету сольфеджіо.

Ключові слова: сольфеджіо, концерт, урок-концерт, Д. Б. Кабалевський, інновація, музичне виховання.

Мудролюбова І. А. Использование концерта для решения дидактических задач музыкального образования. *Статья посвящена вопросу использования концерта для музыкального воспитания в детских музыкальных школах.*

В статье обращено внимание на важность использования различных видов концертов как инструментария для решения дидактических задач музыкального образования. Автором приведены примеры практического использования концерта на уроке по предмету сольфеджио.

Автор предлагает свой вариант проведения в младших классах концерта на основе изученного материала по предмету сольфеджио, апробированный им на практике в детской музыкальной школе, и предоставляет методические рекомендации по наполнению программы концерта.

Ключевые слова: сольфеджио, концерт, урок-концерт, Д. Б. Кабалевский, инновация, музыкальное воспитание.

Mudroliubova I. Using of concert for solving didactic tasks of musical education. *The article deals with the use of a concert for music education in children musical schools.*

In the article emphasis is made on the importance of using of different types of concerts as tools for solving didactic problems of music education. Examples of practical use of the concert in the classroom on the subject of solfeggio were given by the author.

The author offers his own version of the concert in the junior classes of music school based on studied material on the subject of solfeggio, tested it in practice in children's music school and provides guidelines for filling the concert program.

Key words: solfeggio, concert, lesson-concert, D. B. Kabalevskyi, innovation, musical education.

Широке розповсюдження різних інновацій, у тому числі нових педагогічних технологій у системі загальної освіти, вимагає від сучасного педагога музичної школи знання тенденцій інноваційних змін і ймовірність їх використання у власній практиці.

Поряд з загальнопедагогічними методами в педагогіці музичної освіти існують і спеціальні методи навчання. Методи навчання музиці детерміновані самим музичним мистецтвом, що вимагає «якогось іншого творчого акту, ніж усі інші шкільні предмети» [2, с. 332].